

بجز در یک کشور که دو بانک را برای ارائه خدمات بانکی به ایران تعیین کرده بودند

در کشورهای دیگر هر کدام فقط یک بانک را معین کرده بودند این بانک‌ها خدمات به ایران را در انحصار خود داشتند و لذا تعرفه‌ها و مقررات را به میل خود تغییر می دادند و هزینه‌های بالایی را بر واردکنندگان ایرانی تحمیل می کردند. هیچ گونه اهرم مذاکراتی نداشتیم بعضاً این بانک‌ها خدمات خود را قطع می کردند

عزت‌الله

باید مرتفع شود تا بتوان در نظام مالی بین‌المللی حضوری فعال داشت. اما مسأله تحریم‌های باقی مانده و جلوگیری از اثرگذاری آنها بر اموری که بر اساس برجام آزاد و از حیطه تحریم‌ها خارج شده‌اند نیز موضوع مهمی است که بر آن بسیار تأکید داریم و پافشاری خواهیم کرد.

● **تفاوت برخورد شما در موضوع برجام و در حیطه بین‌المللی برای تحت فشار گذاشتن طرف مقابل برای اجرای کامل تعهدات خود و در جریان سفر اخیرتان به آمریکا موجب شد که سطح انتقادات مخالفین دولت و برجام به صورت گسترده‌تری در جریانات رسانه‌ای پدیدار شود.** مخصوصاً به کار بردن لفظ «تقریباً هیچ» به این انتقادات دامن زد. این در حالی است که بسیاری معتقدند با مصاحبه و انتقادات شما تحریک تازه‌تری در طرف غربی برای اجرای سریع‌تر تعهدات پدیدار شد و حتی مباحثی نظیر دسترسی محدود ایران به سیستم چرخه دلار مطرح شد.

آیا معتقدید که انتقادات شما از طرف غربی مؤثر بوده است؟ آنچه که ایران در مذاکرات در پی آن بود، این نبود که یک سری تحریم‌ها صرفاً روی کاغذ برداشته شوند. خواسته طرف ایرانی این بوده و هست که رفع تحریم‌ها در عمل مؤثر و نتیجه‌بخش باشد. به همین خاطر هم هست که در متن برجام، مکرراً به اثر رفع تحریم‌ها اشاره شده است. موضع طرف ایرانی این است که همه آثاری که از رفع تحریم‌ها مدنظر بوده است باید محقق شود و هر عملی که منتهی به برحذر داشتن بانک‌های غیر آمریکایی از تعامل با ایران شود، برخلاف متن و روح برجام است. طرف مقابل متعهد است که در خصوص رفع تحریم‌ها به نحو واضح و شفاف اطلاع‌رسانی کند و هیچ عملی انجام ندهد که باعث شود بانک‌های غیر آمریکایی از ترس تحریم‌ها از تعامل با ایران خودداری کنند. آنچه که ما می‌بینیم این است که نتایج و آثار واقعی که از رفع تحریم‌ها انتظار داشتیم، در سطحی که مورد انتظار ما بود محقق نشده است و ما باید تا حصول اطمینان کامل از تحقق صد درصدی امتیازات مقرر شده در برجام، بر استیفای حقوق کشور و مردم اصرار داشته باشیم. این طبیعی است که در مواجهه با طرف خارجی، کاستی‌ها و نواقص امر به ایشان تذکر داده شود و خواستار رفع این نواقص باشیم، اما این بدین معنا نیست که برجام امری اشتباه بوده است. آنچه باید بر آن تمرکز داشته باشیم اطمینان از اجرای مطلوب و حداکثری تعهدات طرف مقابل در خصوص برجام است.

اگر طرح یا طرحی سودآور نباشد و نتواند هزینه‌های تأمین مالی خود را از محل عواید خود، تأمین کند، نباید آن طرح برای تأمین مالی به طرف خارجی معرفی شود. بنابراین، از نظر من این دو رویکرد، می‌تواند به صورت مکمل یکدیگر مطرح شوند و قابل جمع هستند نه اینکه در تقابل بایکدیگر باشند.

● **دسترسی به سیستم مبادلات دلاری اگر چه در خلال مذاکرات و همچنین در توافق هسته‌ای مطرح نشده و دو طرف در خصوص آن به توافقی نرسیده‌اند اما بنابه تصریح حضرت‌تعالی و برخی مقامات دیگر، به عنوان یک ضرورت انکارناپذیر حل مسائل بین‌المللی اقتصاد ایران به شمار می‌رود.** آیا این موضوع در جریان مذاکرات اصلاً مطرح نشده بود؟ آیا این انتقاد به تیم اقتصادی مذاکرات وارد است که نتوانست در این حوزه به توافقی دست پیدا کند؟

دسترسی به سیستم مبادلات دلاری، امری است که از ابعاد گوناگون می‌توان آن را مورد بررسی قرار داد و در عین اینکه مزیت‌هایی دارد، می‌تواند مخاطراتی نیز داشته باشد. نخست لازم است این نکته را توضیح دهم که دسترسی به سیستم مبادلات دلاری با دسترسی به سیستم مالی آمریکا متفاوت است و متأسفانه گاه مشاهده می‌شود که میان این دو مفهوم خلط شده است. آنچه هنوز هم آمریکا ممنوع کرده است، ارائه خدمت از سوی بانک‌ها و مؤسسات مالی آمریکا به ایران است. به عبارت دیگر، بانک‌ها و مؤسسات مالی آمریکا نمی‌توانند به ایران خدمات مالی و بانکی ارائه کنند. خواه این خدمات به دلار آمریکا باشد خواه به سایر ارزها. اما بانک‌های غیر آمریکایی، می‌توانند تمامی خدمات مالی و بانکی را به ایران ارائه کنند. در رابطه با ارائه خدمت دلاری توسط بانک‌های غیر آمریکایی به ایران، اگر این خدمات متضمن استفاده از نظام مالی آمریکا باشد و موجب شود که یک بانک آمریکایی به ایران خدمت ارائه کند، ممنوع است اما اگر متضمن چنین امری نباشد، مشمول تحریم قرار ندارد. به عبارت دیگر، در برجام، قید نشده است که حتی بانک‌های غیر آمریکایی نمی‌توانند خدمت دلاری به ایران ارائه دهند و پاسخ مسأله بستگی به این دارد که آیا انجام خدمت، منتهی به استفاده از نظام مالی آمریکایی شود یا خیر. در این رابطه لازم است یادآوری کنم که تقریباً از اوایل انقلاب، بانک‌های ایرانی با بانک‌های آمریکایی رابطه‌ای نداشتند و تحریم‌های اولیه آمریکا قبل از آنکه برنامه هسته‌ای ایران مطرح شود، وضع و اجرا شده بودند و لذا رفع این تحریم‌ها در دستور کار مذاکرات نیز قرار نداشت.

● **اصولاً به نظر شما در جریان توافق هسته‌ای، ایران توانسته است به همه آنچه که از جنبه اقتصادی و در ارتباط با سیستم‌های مالی جهانی می‌خواست، دست پیدا کند؟ آیا ملاحظاتضعفی در این زمینه داشتیم؟**

در هر توافقی دستیابی به اهداف، نسبی است و در هیچ توافقی نمی‌توان گفت صد درصد اهداف مدنظر محقق شده است اما این به این معنا نیست که به برجام (جدی از نحوه اجرای آن) نمره قبولی داده نشود. ما معتقدیم که برجام این ظرفیت را ایجاد کرده است که بانک‌ها و مؤسسات مالی غیر آمریکایی بدون ترس از تحریم‌های آمریکا، اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد، با بانک‌ها و مؤسسات مالی ایرانی همکاری کنند. با این حال، این واقعیت نیز وجود دارد که تغییر رفتار بانک‌های خارجی، یک شبه صورت نمی‌گیرد و برقراری روابط کارگزاری در شکل کامل آن، نیازمند تلاش، مذاکره با بانک‌ها و فراهم شدن مقدماتی است که انجام آنها مستلزم گذر زمان خواهد بود. در سال‌هایی که رابطه بانک‌های ایران با نظام مالی بین‌المللی قطع بوده تحولات جدی در مقررات بانکی در دنیا ایجاد شده است. بانک‌های ایرانی برای اینکه بتوانند همانند سایر بانک‌های دنیا و با به پای آنها در فضای بین‌المللی حضور داشته باشند، باید تحولاتی را که طی چندین سال در بانک‌های دنیا ایجاد شده، درک کنند و از حیث استانداردهای مالی و حرفه‌ای بانکداری خود را به سطح استاندارد بین‌المللی برسانند. این مسأله ارتباطی به برجام ندارد و استانداردهای حرفه‌ای بانکداری، برای همه بانک‌ها در سطح دنیا وضع شده‌اند و خاص ایران نیستند و نمی‌توان انتظار داشت که بانک‌های ایرانی از آن مستثنی شوند. مسائلی همچون پایین بودن نسبت کفایت سرمایه، مقررات تسهیلات و تعهدات کلان و نظایر آن، استانداردهای عمومی و حرفه‌ای هستند که در همه کشورها باید رعایت شوند و دلایل منطقی و کارشناسی برای آنها وجود دارد. بنابراین، اگر در این زمینه‌ها خلأهایی وجود دارد

تنش‌های غیر ضروری در سیاست خارجی ادامه پیدا کند و در عین حال، مسائل و مشکلاتی که در آینده ممکن است به وجود آیند پیش‌بینی شوند و از قبل برای مدیریت آنها برنامه‌ریزی و چاره‌اندیشی شود. در چنین شرایطی، اقتصاد ایران می‌تواند رشد و بالندگی بلند مدت و پایدار را تجربه کند و آنگاه همین اقتصاد به کمک سیاست خارجی خواهد آمد؛ چرا که دولتی که اقتصاد قوی‌تری داشته باشد، در مذاکرات سیاسی بین‌المللی نیز با اعتماد به نفس بیشتری حاضر خواهد شد و می‌تواند امتیازات بیشتری در روابط بین‌المللی خود به دست آورد.

کشورهای توسعه یافته معمولاً در حوزه منطقه‌ای خود با مقوله‌ای به نام صلح و ثبات مواجه هستند و دغدغه‌های امنیتی ندارند. اما ایران در منطقه‌ای قرار دارد که سرشار از ستیز و چالش است و سیاست خارجی‌اش خود به خود نمی‌تواند اقتصاد محور باشد. به هر حال یکسری اولویت‌های سیاسی و امنیتی را باید در نظر بگیرد.

● **چگونه می‌توان تعامل و رابطه دوسویه‌ای بین سیاست خارجی و اقتصاد برقرار کرد که اقتصاد کشور کمترین هزینه را برای رویکردهای سیاسی بپردازد؟**

وجود ایران در منطقه‌ای که شما به برخی از ویژگی‌های آن اشاره کردید، اگر چه چالش‌ها و پیچیدگی‌هایی را به همراه دارد، اما در عین حال، فرصت‌هایی را نیز برای اقتصاد کشور فراهم کرده است. از یک منظر، به دلیل همان مسائل امنیتی که شما به آنها اشاره کردید و با توجه به امنیتی نظیری که خوشبختانه در کشور وجود دارد، ایران موقعیت ممتازی نسبت به سایر کشورهای منطقه پیدا کرده است که نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد. آنچه در سطح بین‌المللی باید انجام شود این است که این ثبات و امنیت، در شاخص‌ها و مستندات بین‌المللی که مبنای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران خارجی قرار می‌گیرد منعکس شود و بدین ترتیب، ایران بتواند از جهت اقتصادی نیز به نحو کامل از ثمرات این امنیت بهره‌مند شود. از منظر دیگر، با توجه به همان مشکلات امنیتی که شما به آن اشاره کردید و در سایر کشورهای منطقه بجز ایران وجود دارد، بسیاری از شرکت‌های بزرگ خارجی، از ارائه کالاها، خدمات و فناوری به کشورهای منطقه خودداری می‌کنند یا اینکه قیمت‌های بسیار بالایی برای این کار در نظر می‌گیرند، حال آنکه ایران می‌تواند از مزیتی که در منطقه دارد استفاده کند و خلأ شرکت‌های غربی که از ورود به این بازار مهم خودداری می‌کنند را پر کند. طبیعی است که با توجه به اشراف امنیتی ایران در منطقه، مدیریت ریسک‌های امنیتی برای ایران امکان‌پذیر است و این اشراف امنیتی اگر چه اساساً برای اهداف امنیتی برقرار شده است، اما می‌توان از ثمرات اقتصادی آن نیز بهره‌برداری کرد.

● **در حال حاضر در فضایی قرار گرفته‌ایم که فرصت انتخاب دوباره برای اتصال به اقتصاد بین‌الملل پیش روی کشور است. در این رابطه دورویکر دو وجود دارد؛ یک رویکرد بروجه مثبت این اتصال تأکید دارد و بر این باور است که گسترش ارتباطات، با جهان موجب رقابتی شدن فضای اقتصاد ایران می‌شود؛ رویکرد دوم دقیقاً مقابل این نگاه قرار دارد. از منظر این رویکرد اتصال به اقتصاد جهانی موجب وابستگی و اعمال سلطه مستقیم و غیر مستقیم از سوی طرف‌های خارجی می‌شود. مدت‌هاست که این دو رویکرد با هم در تقابل هستند. به نظر شما چگونه می‌توان این دورویکر را به هم نزدیک کرد؟**

به نظر می‌رسد که هیچ‌یک از دو دیدگاه را نمی‌توان به طور مطلق درست یا نادرست ارزیابی کرد. در هر دو دیدگاه یاد شده، رگه‌هایی از حقیقت وجود دارد و باید به هر دوی آنها توجه داشت. توافق هسته‌ای موجب شده است فرصت‌هایی در اختیار اقتصاد ایران قرار گیرد که پیش از آن وجود نداشت. طبیعتاً نباید از استفاده از این فرصت‌ها چشم‌پوشی کرد اما در عین حال، نباید در استفاده از این فرصت‌ها حزم و دوراندیشی را از دست داد. به عنوان مثال، توافقی هسته‌ای تا حدود زیادی مسیر استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی و دریافت منابع مالی خارجی را هموار کرده است. اما در راستای استفاده از فاینانس‌های خارجی باید توجه داشت که برای کشور تعهداتی ایجاد نشود که در آینده پرداخت آنها میسر نباشد. استفاده از منابع مالی خارجی و ایجاد تعهدات خارجی برای کشور، باید محدود به اموری باشد که تأمین آنها از داخل ممکن نیست و درآمدهای ارزی از آنها حاصل می‌شود. هیچ عقل سلیمی نمی‌پذیرد برای خرید کالاها و خدماتی که مشابه داخلی آنها وجود دارد، برای کشور تعهد ارزی ایجاد شود و بار پرداخت آنها بر دوش دولت قرار گیرد. همچنین،

- ما باید تا
- حصول اطمینان
- کامل از تحقق
- صد درصدی
- امتیازات مقرر
- شده در برجام،
- بر استیفای
- حقوق کشور
- و مردم اصرار
- داشته باشیم.
- این طبیعی است
- که در مواجهه با
- طرف خارجی،
- کاستی‌ها و
- نواقص امر به
- ایشان تذکر داده
- شود و خواستار
- رفع این نواقص
- باشیم، اما این
- بدین معنا نیست
- که برجام امری
- اشتباه بوده
- است. آنچه باید
- بر آن تمرکز
- داشته باشیم
- اطمینان از
- اجرای مطلوب
- و حداکثری
- تعهدات طرف
- مقابل در
- خصوص برجام
- است